

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ስላሴ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አዳነ ንጉሴ

ሙስጠፋ አህመድ

አመልካች፡- 1. አቶ አህመድ ኢብራሂም } ጠበቃ ሙሉጌታ ታደሰ ቀረቡ
 2. አቶ ሰኢድ ሃገረላዊ }

ተጠሪ፡- አቶ አመሀ ተ/ወይኒ ጠበቃ ሐጎስ አበረሃ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ለመኪና ግዥ የተከፈለ ነው የተባለን ገንዘብ ከማስመለስ ጋር የተያያዘ ነው። ክርክሩ በተጀመረበት ፌ/ክ/ፍ/ቤት ከላሽ የነበሩት የአሁኑ ተጠሪ ሲሆኑ አመልካቾቹ ደግሞ ተከላሾች ነበሩ። የክሱ ይዘት ባጭሩ ተከላሾቹ አብረው በንግድ ስራ የተሰማሩ መሆናቸውን 2ኛ ተከላሽ አ/አበባ በነበሩበት በ26/07/03 ለከላሽ መኪና እንደሚሸጡላቸው ከከላሽ ጋር ተነጋግረው የመኪናው ዋጋ በ1ኛ ተከላሽ በኩል እንዲልክላቸው በገለጹት መሰረት ከላሽ በ28/07/03 ብር 750,000.00 በወጋገን ባንክ ተ/ሀይማኖት ቅርንጫፍ በኩል የላኩላቸው መሆኑን ተከላሾቹ መኪናውን ሳይልኩ እንደቀሩና ገንዘቡንም እንዲመልሱ ተጠይቀው ፈቃደኛ ሳይሆኑ እንደቀሩ የሚገልጽ ሆኖ ለክሱ ኃላፊ የሚሆነው ተከላሽ በፍ/ስ/ስ/ሀ/ቁ 36/5/ መሰረት ተለይቶ ብር 750,000.00 ከወለድና ክሱ ካስከተለው ወጪ ጋር እንዲከፍል ውሳኔ እንዲሰጥ ዳኝነት የተጠየቀበት ነው። ተከላሾቹ በበኩላቸው መኪና ለመሸጥ 2ኛ ተከላሽ ከከላሽ ጋር እንዳልተነጋገሩ ከከላሽ ጋር የቆየ የንግድ ግንኙነት የነበራቸው በመሆኑ 2ኛ ተከላሽ አ/አበባ ውስጥ የተነጋገሩት ከከላሽ ስለሚፈለግ የእዳ መጠንና እዳው ስለሚከፈልበት ሁኔታ እንደሆነ ከላሽ የሞባይል ቀፎቶችን ከተከላሾች በካሽ እና በዱቤ ይገዙ ስለነበረ የብር 850,000.00 ዕዳ ይፈለግባቸው እንደነበር ከዚህ ውስጥ በ05/05/03 ብር100,000.00 በ2ኛ ተከላሽ ስም በንብ ባንክ ወደ ጅጅጋ እንደላኩ በክሱ የተጠቀሰው ገንዘብም ከከላሽ የሚፈለግ ቀሪ ዕዳ እንደሆነ

ከሳሽ ክስ ሊያቀርቡ የቻሉት የሞባይል ቀፎ ዋጋ በመውረዱ ገንዘብ እንዲመለስላቸው ጠይቀው ተከላሾች ባለመስማማታቸው እንደሆነ እና በከሳሽ በምስክርነት የተቆጠሩት ግለሰቦች ከከሳሽ ጋር አብረው የሞባይል ቀፎዎችን ከተከላሾች ሊገዙ የነበሩ እንደሆነ በመግለጽ ተከራክረዋል።

ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ምስክሮች ከሰማ እና የጽሑፍ ማስረጃ ከመረመረ በኋላ ከሳሽ ብር 750,000.00 የላኩት ለመኪና ግዥ ነው ወይስ ከተከላሾቹ ጋር በነበራቸው የሞባይል ቀፎ ሽያጭ ንግድ ግንኙነት ነው? የሚል ጭብጥ መስርቶ ከሳሽ እና 2ኛ ተከላሽ ስለመኪና ሽያጭ ጉዳይ መስማማታቸውን ያስረዳሉ ተብለው የተሰየሙት የከሳሽ ምስክሮች ከሳሽ እና 2ኛ ተከላሽ ተገናኝተው ተነጋግረዋል ስለተባለበት ሰዓት እና የተለየበት እንዲሁም ስለተሸከርካሪው ዓይነት እና ዋጋ የሰጡት ምስክርነት ልዩነቶች የሚታይበት መሆኑን እነዚህ ልዩነቶችም ከሳሽ ከ2ኛ ተከላሽ ጋር ተነጋግረናል ባሉበት ጊዜና ቦታ ምስክሮቹ ያልነበሩና በጥናት እንደቀረቡ የሚያመለክት መሆኑን ከሳሽ መኪና ለመግዛት ተሰማሙበት ውል እንኳ የሌላቸው መሆኑን እና ምንም ውል ሳይኖር መኪና ለመግዛት ብር 750,000.00 እንዲሁ ይሰጣሉ ብሎ ለማመን የሚከብድ መሆኑን በዝርዝር ገልጾ ከሳሽ ገንዘቡን የላኩት የነበረባቸውን ዕዳ ለመክፈል እንጂ ለመኪና ግዥ ነው ማለት አልተቻለም ሲል ክሱ ውድቅ በማድረግ ውሳኔ ሰጥቷል።

ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የፌ/ጠ/ፍ/ቤት በበኩሉ የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ ከሳሽ የመኪና ግዥ ውል በጽሑፍ ባያቀርቡም የሀዋላ ሰነዱን በማስረጃነት እንዳቀረቡ ተከላሾቹ ገንዘቡን መቀበላቸውን አምነው ምክንያቱን የካዱ በመሆኑ ከከሳሽ የሚፈልጉት እዳ ስለመኖሩ በጽሑፍ እስካላሸነፉ ድረስ ገንዘቡን የማይመልሱበት ምክንያት እንደማይኖር እና ከፍተኛ ፍ/ቤት ክስ ቀረበበትን ያህል ከፍተኛ ገንዘብ ምስክሮችን በመስማት እልባት ለመስጠት መሞከሩ ተገቢነት ያለው የማስረጃ አቀራረብ ስርዓት እንዳልሆነ በዝርዝር ገልጾ የስር ፍ/ቤት ውሳኔን በመሻር ተከላሾቹ ክስ የቀረበበትን ገንዘብ ከነወለዱ በአንድነትና በነጠላ እንዲከፍሉ ውሳኔ ሰጥቷል። አመልካቾች ሰበር አቤቱታ ያቀረቡት የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ውሳኔ መሰረታዊ ህግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ ሊታረም ወይም ሊሻር ይገባል በማለት ሲሆን ጉዳዩ ለሰበር ክርክር ያስቀርባል በመባል ግራ ቀኙ የስር ክርክራቸውን መሰረት በማድረግና በማጠናከር በሰበር ደረጃ የጽሑፍ ክርክር ተለዋውጠዋል።

ጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ባጭሩ ከላይ ተመለከተው ሲሆን እኛም አቤቱታ ቀረበበት የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት መሆን አለመሆኑን በስር ፍ/ቤቶች በግራ ቀኙ ማስረጃ ከተረጋገጠው ፍሬ ነገር እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች አንጻር መርምረናል።

በዚህም መሰረት ተጠሪ ለፌ/ክ/ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ መሰረታዊ ይዘት ከ2ኛ አመልካች ጋር የመኪና ሽጭ ውል ማድረጋቸውንና የሽያጩን ዋጋ 2ኛ አመልካች በጠየቁት መሰረት በ1ኛ አመልካች ስም በባንክ መላካቸውን የሚገልጽ ነው። በመሰረቱ አንድ ግዴታ እንዲፈጸምለት የሚጠይቅ ሰው የግዴታውን መኖር የማስረዳት ሽክም እንዳለበት በፍ/ሕ/ቁ 2001/1/ ተመልክቷል። በተያዘው ጉዳይ ተከላሾ በከሳሽ የተላከውን ገንዘብ መቀበላቸውን አምነው ለገንዘቡ መላክ ምክንያት የሆነው ግን ከሳሽ እንደገለጹት የመኪና ሽያጭ ውል አለመሆኑን ክደው ተከራክረዋል። ይህ ከሆነ ደግሞ ከላይ በተጠቀሰው ድንጋጌ መሰረት የመኪና ሽያጭ

ውል ተደርጎ የነበረ መሆኑን እና ገንዘቡም የተላከው በዚህ ውል ምክንያት መሆኑን ማስረዳት የሚጠበቀው ከከላሽ ወገን ነው። የውሉን መኖር ለማስረዳት ከላሽ የሰሟቸው ምስክሮች በጥናት የቀረቡ ናቸው በሚል ከፍተኛ ፍ/ቤት ምስክርነታቸውን ውድቅ ያደረገ ሲሆን ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በበኩሉ ይህንን የከፍተኛ ፍርድ ቤት አቋም ወይም ትችት በዝምታ በማለፍ ከላሽ የሚና ግዥ ውል በጽሑፍ ባያቀርቡም የሀዋላ ሰነድ አቅርቦዋል ሲል በውሳኔው ላይ አስፍርክል። በመሰረቱ የሀዋላ ሰነዱ በተከላሸቹ ያልተካደውን የገንዘቡን መላክ እና በተከላሸቹ እጅ መግባት የሚገልጽ ከመሆኑ ወጪ ስለተላከበት ምክንያት የሚጠቁመው ነገር አለመኖሩ በክርክሩ ተረጋግጧል። በመሆኑም ከላሽ የሀዋላ ሰነዱን በማዘጋጀት በማቅረብ ማስረዳት ሽከማቸውን የተወጡት የገንዘቡን መላክ ምክንያት መሆኑን በተመለከተ ጭምር እንደሆነ አድርጎ ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት የያዘውና ለውሳኔው መሰረት ያደረገው አቋም ከላይ የተጠቀሰው ፍ/ሕ/ቁ 2001/1/ ድንጋጌ አተረጓጎም ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል።

በሌላ በኩል የመኪና ሽያጭ ውል መኖሩን ለማስረዳት መቅረብ የሚገባውን የማስረጃ አይነት በተመለከተ ግዙፍነት ያላቸው የተንቀሳቃሽ ንብረቶች ባለሀብትነት ንብረቱን በመግዛት ወይም በሌላ አኳኒን ያገኘው ወይም በነዝቤ የተሰጠው ሰው ንብረቱን በእጅ ባደረገ ጊዜ የተላለፈለት እንደሚሆን በፍ/ሕ/ቁ 1186/1/ የተደነገገ ሲሆን ልዩ የሆኑ አንዳንድ የሚንቀሳቀሱ ንብረቶችን የሚመለከቱት የህጎች ድንጋጌዎች የተጠበቀ መሆናቸውም በፍ/ሀ/ቁ 1186/2/ ተመልክቷል። መኪና ደግሞ ከልዩ ተንቀሳቃሽ ንብረቶች የሚመደል በመሆኑ ባለሀብትነት የማስተላለፉ ጉዳይ በተለይ ሕጎች የሚመራ ነው። በዚህ ረገድ አንድ ተሽከርካሪ ባለሀብትነት እንዲተላለፍለት የሚጠይቅ ሰው አግባብነት ካላቸው ሌሎች ሰነዶች በተጨማሪ ተሽከርካሪው ከውጪ ሀገር የገባ ከሆነ የጉምሩክ ዴክላራሽን በሀገር ውስጥ የተሰራ ከሆነ ተገባበትን ኢንቮይስ እንዲሁም ከቀድሞ ባለንብረት በግዥ የተላለፈለት ከሆነ ደግሞ የዝውውሩን ህጋዊነት ለማስረዳት በሚመለከተው አካል የተሰጠ ወይም ተረጋገጠ ሰነድ ማቅረብ አንደሚጠበቅበት ስለተሽከርካሪ መለያ መመርመሪያና መመዝገቢያ በወጣው አዋጅ ቁጥሩ 681/2002 በአንቀጽ 6 ስር በሚገኙ አራት ንዑሳን ቁጥሮች በዝርዝር ተመልክቷል። በተለይም አዋጁ አንቀጽ 6/3/ እና 6/4/ ድንጋጌዎች ጥምር ንባብ እንደ ተሽከርካሪ በቀድሞ ባለንብረት በሽያጭ ለሌላ ሰው የተላለፈ መሆኑ ተረጋግጦ የባለሀብትነት ዝውውሩ ሊፈፀም የሚችለው ውሉ በጽሑፍ በተደርገ ጊዜ መሆኑን መገንዘብ የሚያስችልነው። በተያዘው ጉዳይም ከላሽ የመኪና ሽያጭ መደረጉን ለማስረዳት ማቅረብ የሚጠበቅባቸው የሽያጭ ውሉ የተደረገበትን ሰነድ ሆኖ እያለ እና የዚህ ዓይነቱን ሰነድ ደግሞ ያላቀረቡ ሆኖ እያለ ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ከላሽ የሀዋላ ሰነዱን ማቅረባቸው በቂ ነው ሲል ሰጠው ውሳኔ የክሱን እና የፍ/ሕ/ቁ 2001/1/ ድንጋጌን ይዘት ያገናዘበ ሆኖ አልተገኘም።

ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ለውሳኔው በምክንያትነት የጠቀሰው ሌላኛው ነጥብ ተከላሸቹ ገንዘቡን መቀበላቸውን አምነው ምክንያቱን ከመካድ በስተቀር ከከላሽ የሚፈልጉት ዕዳ ስለመኖሩ ያቀረቡት የጽሑፍ ማስረጃ ሳይኖር ከፍተኛ ፍ/ቤት ክስ የቀረበበትን ያህል ከፍተኛ ገንዘብ ምስክሮቹን በመስማት እልባት ለመስጠት መሞከሩ ተገቢነት ያለው የማስረጃ ሳይኖር ከፍተኛ ፍ/ቤት ክስ የቀረበበትን ያህል ከፍተኛ ገንዘብ ምስክሮችን በመስማት እልባት ለመስጠት መሞከሩ ተገቢነት ያለው የማስረጃ አቀራረብ ስርዓት አይደለም የሚል ነው። በመሰረቱ ተከላሸቹ በማስረጃነት ያቀረቡት ምስክሮችን ብቻ ሳይሆን የኤሌክትሮኒክስ ዕቃዎች ንግድ

ፈቃድ እና ከሳሽ ቀደም ሲል ብር 100,000 በባንክ የላኩበትን ሰነድ ጭምር ነው። ይህ እንደተጠበቀ ሆኖ አከራካሪ ሆኖ ቀረበን አንድ ፍሬ ነገር ማስረዳት ስለሚቻልበት የማስረጃ ዓይነት አግባብነት ባለው ሕግ በተለይ የተቀመጠ ግልጽ ድንጋጌ እስከሌለ ድረስ እንደዚህ ዓይነቱን ፍሬ ነገር በምስክር ጭምር ማስረዳት እንደሚቻል ከፍ/ሕ/ቁ 2002 ድንጋጌ ይዘት መገንዘብ የሚቻል ሲሆን በግራ ቀኝ መካከል ስለነበረው የንግድ ግንኙነት ሁኔታ እና ከግንኙነቱ ስለመነጨው የገንዘብ ዕዳ በምስክር ማስረዳትን የሚከለክል ድንጋጌ የለም። ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤትም ምስክርችን በመስማት ለጉዳዩ እልባት ለመስጠት መሞከሩ ተገቢነት ያለው የማስረጃ አቅራቢ ስርዓት አይደለም ከማለት በስተቀር የዚህ ዓይነቱን የማስረጃ አቅራቢ ስርዓት ተገቢነት የሚያሰጠው የትኛው ሕግ ወይም ድንጋጌ እንደሆነ በውሳኔው አልገለጸም። በመሆኑም ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በዚህ ረገድ ለውሳኔ በምክንያትነት የጠቀሰው ነጥብ የህግ መሰረት ያለው ሆኖ አልተገኘም።

በመጨረሻም በዚህ መዝገብ ለክርክር የቀረበው ጉዳይ በግለሰቦች መካከል የሚደረግ የብር 750,000 ግምት ያለው ክርክር በመሆኑ እና የዚህ ዓይነቱ ክርክር ደግሞ ተመርምሮ አልባት ማግኘት የሚገባው የጉዳዩን ዋነኛ ፍሬ ነገር መሰረት በማድረግ በግራ ቀኝ ከቀረበው ክርክርና ማስረጃ እንዲሁም ለክርክሩ መሰረታዊ ጭብጥ አግባብነት ካላቸው ህጎች አንፃር በመሆኑ ከተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ ቁጥር 285/94 እና ከንግድ ፈቃድና ምዝገባ አዋጅ ቁጥር 686/2002 ጋር ተያይዞ በሰበር ደረጃ በተጠሪ መልስ ላይ የተጠቀሱትን ነጥቦች በዚህ ውሳኔ ላይ ማስፈሩን እና መመርመሩን አስፈላጊና ተገቢ ሆኖ አላገኘነውም።

ሲጠቃላል የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ይ/ሰሚ ችሎት የከፍተኛ ፍ/ቤት ውሳኔን በመሻር የስር ተከላሾች ክስ የቀረበበትን ገንዘብ ከነወለዱ ለስር ከሳሽ ሊከፍሉ ይገባል ሲል የሰጠው ውሳኔ ከላይ በዝርዝር በሰፈሩት ምክንያቶች ሁሉ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ በመገኘቱ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሣ ኔ

1. የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 75752 በ22/09/04 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ 348/1/ መሰረት ተሸሯል።
2. የፌ/ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 107977 በ08/03/04 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ 348/1/ መሰረት ፀንቷል
3. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ። የስር መዝገብ ይመለስ።
4. ውሣኔ ያገኘ ስለሆነ መዝገቡ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይምለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሐ/አ